

Koszty gospodarstw rolnych według PL FADN

Badania rachunkowości rolnej gospodarstw rolnych w ramach systemu PL FADN umożliwiają wgląd w sytuację produkcyjno-finansową towarowych gospodarstw rolnych. Szczególnie interesującą informacją dostarcza analiza danych gospodarstw gromadzących dane rachunkowe nieprzerwanie przez dłuższy okres czasu. Przedstawiona analiza przeprowadzona jest w oparciu o dane rachunkowe gospodarstw nieprzerwanie prowadzących rachunkowość w woj. pomorskim w okresie lat 2010-2015. Gospodarstw takich było 350.

W artykule przedstawiono wyniki analiz dotyczące kosztów prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach pogrupowanych według specjalizacji produkcyjnej.

Zauważono (wykres I), że w każdym z analizowanych lat dynamika wzrostu kosztów ogółem była wyższa od dynamiki wzrostu produkcji.

- w okresach wzrostów - wzrost kosztów był wyższy od wzrostu produkcji;
- w okresach spadków - spadek kosztów był mniejszy od spadku produkcji.

W związku z faktem, że koszty stanowią bardzo istotny czynnik wpływający na dochodowość gospodarstw rolnych, poddano analizie, w poszczególnych typach gospodarstw, grupy kosztów składające się na pozycję koszty ogółem.

Kształtowanie się wartości kosztów ogółem przedstawiono na wykresie II. Na koszty te, zgodnie z metodyką FADN, składają się:

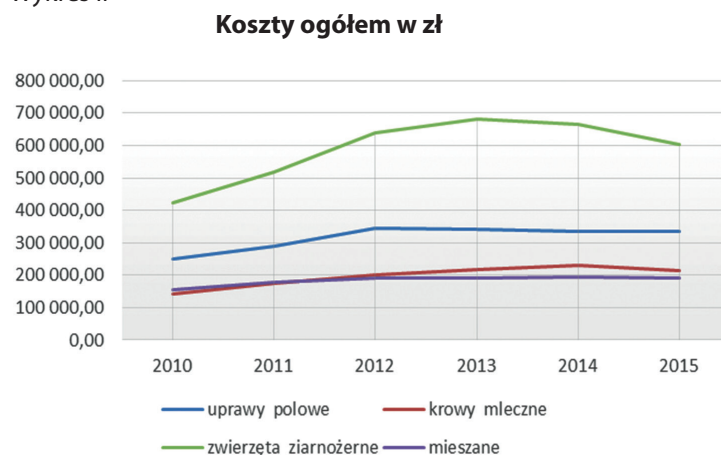
- koszty bezpośrednie (w produkcji roślinnej – nasiona i sadzonki, nawozy, środki ochrony roślin i pozostałe koszty bezpośrednie produkcji roślinnej; w produk-

cji zwierzęcej – pasza dla zwierząt i pozostałe koszty produkcji zwierzęcej);

- koszty ogólnogospodarcze (koszt utrzymania budynków i maszyn, energia, paliwa, usługi, woda, ubezpieczenia);
- amortyzacja;
- koszty czynników zewnętrznych (tj. wynagrodzenia pracowników najemnych, czynsze dzierżawne i odsetki).

Do kosztów ogółem nie włącza się wartości zakupionych zwierząt, gdyż te, zgodnie z przyjętą metodyką, pomniejszają wartość produkcji.

Wykres II

W tabeli 1 a i 1 b pokazano, jaki jest udział wymienionych kategorii kosztów w kształtowaniu się kosztów ogółem w poszczególnych typach produkcyjnych.

Wykres I

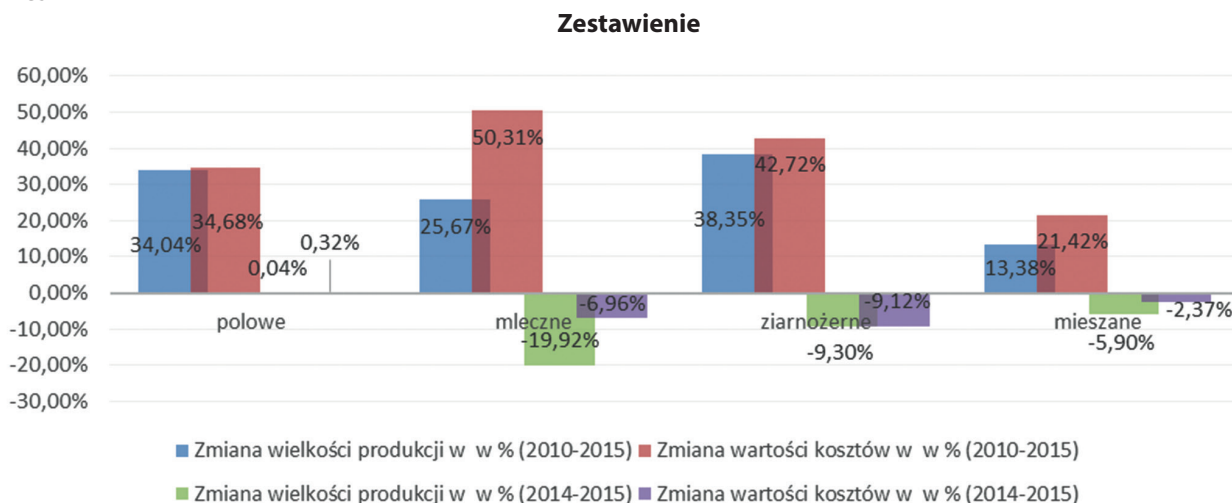

Tabela 1 a

Wyszczególnienie	Uprawy polowe				Krowy mleczne			
	Koszty bezpośrednie	Koszty ogólnogospodarcze	Amortyzacja	Koszty czynników zewnętrznych	Koszty bezpośrednie	Koszty ogólnogospodarcze	Amortyzacja	Koszty czynników zewnętrznych
2010	47,41%	22,85%	20,37%	9,38%	48,45%	25,26%	19,61%	6,68%
2011	48,25%	22,75%	20,01%	8,99%	50,92%	24,63%	18,22%	6,22%
2012	49,72%	24,83%	17,49%	7,96%	53,20%	23,05%	17,64%	6,11%
2013	50,75%	22,70%	19,34%	7,21%	51,73%	22,99%	18,97%	6,31%
2014	48,55%	22,84%	19,01%	9,60%	53,13%	22,35%	18,48%	6,04%
2015	50,32%	21,28%	19,98%	8,42%	51,72%	21,89%	19,88%	6,51%

Tabela 1 b

Wyszczególnienie	Zwierzęta ziarnożerne				Mieszane			
	Koszty bezpośrednie	Koszty ogólnogospodarcze	Amortyzacja	Koszty czynników zewnętrznych	Koszty bezpośrednie	Koszty ogólnogospodarcze	Amortyzacja	Koszty czynników zewnętrznych
2010	75,98%	12,19%	7,86%	3,97%	59,15%	20,11%	17,02%	3,71%
2011	78,14%	11,74%	7,06%	3,06%	59,97%	19,68%	16,28%	4,06%
2012	78,76%	11,04%	6,84%	3,36%	61,61%	18,81%	15,66%	3,92%
2013	79,53%	10,06%	7,00%	3,41%	60,31%	19,49%	16,30%	3,90%
2014	78,51%	10,26%	7,33%	3,90%	59,23%	19,71%	17,00%	4,06%
2015	76,85%	10,97%	8,25%	3,93%	59,23%	18,24%	18,38%	4,15%

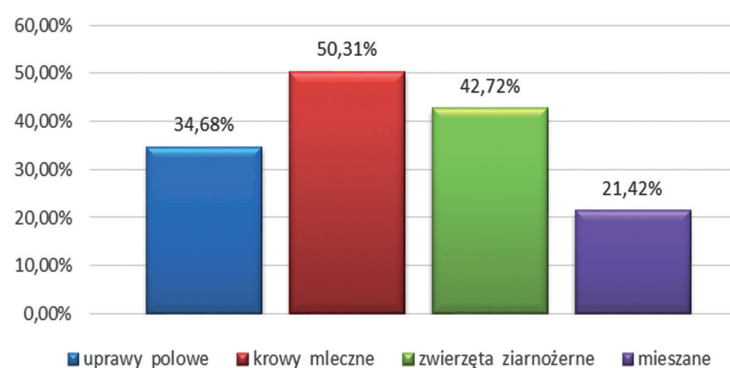
Z zestawienia wynika, że w analizowanych grupach gospodarstw występują znaczne różnice w strukturze kosztów składających się na koszty ogółem:

- gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji polowej oraz hodowli krów mlecznych koszty bezpośrednie oscylują w granicach 47 - 53% kosztów ogółem, koszty ogólnogospodarcze stanowią od 21 do 25%, amortyzacji 20 - 21%, a czynników zewnętrznych 6 - 9%,
- w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierząt ziarnożernych koszty bezpośrednie posiadają od ok. 76 do 80% udziału w całości kosztów, koszty ogólnogospodarcze jedynie 10 - 12%, amortyzacji 7 - 8% i czynniki zewnętrzne 3 - 4%,
- struktura kosztów w gospodarstwach typu mieszane, przyjmuje wartości pośrednie – koszty bezpośrednie stanowią ok. 59 - 61%, ogólnogospodarcze 18 - 20%, amortyzacji 15 - 18% i czynników zewnętrznych ok. 4% w strukturze kosztów ogółem.

W porównaniu do roku 2010 w roku 2015 wartość kosztów ogółem znacząco wzrosła (wykres III).

Wykres III

Zmiana wartości kosztów ogółem w % (2010-2015)

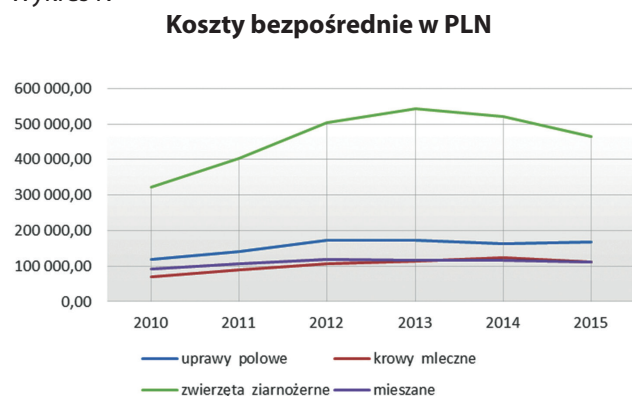

Z punktu widzenia praktyki zarządzania gospodarstwem rolnym istotna jest odpowiedź na pytanie, jakie kategorie kosztów, w poszczególnych grupach gospodarstw, wpłynęły na tak wysoki wzrost kosztów ogółem?

Koszty bezpośrednie

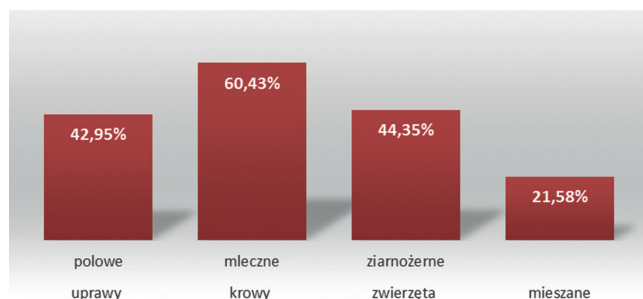
W roku 2015, w porównaniu do roku 2010, wzrost kosztów bezpośrednich był, we wszystkich typach gospodarstw, na poziomie wyższym niż wzrost kosztów ogółem.

Wykres IV

Wykres V

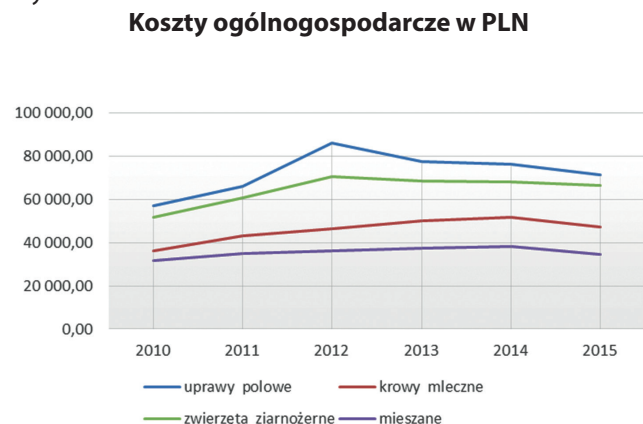
Zmiana wartości kosztów bezpośrednich w % (2010-2015)

Koszty ogólnogospodarcze

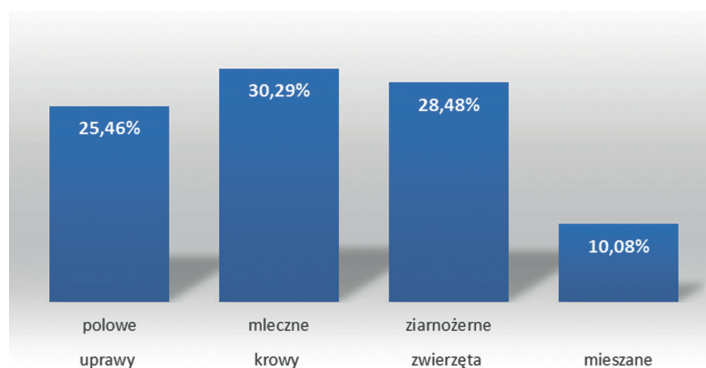
Poziom wzrostu kosztów ogólnogospodarczych w 2015 roku, w porównaniu z rokiem 2010, był wyraźnie zaznaczony we wszystkich typach gospodarstw – najwyższy w typie krowy mleczne. Wzrost kosztów ogólnogospodarczych był jednak w porównywanych okresach niższy niż wzrost kosztów bezpośrednich.

Wykres VI

Wykres VII

Zmiana wielkości w %

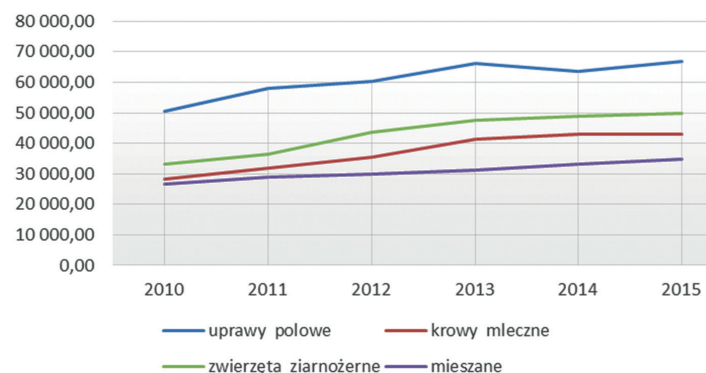

Amortyzacja

Wartość amortyzacji w roku 2015 w stosunku do 2010 była we wszystkich typach gospodarstw znacząco wyższa. Świadczy to o powiększeniu się w tym okresie wartości środków trwałych w efekcie działań inwestycyjnych. Poza gospodarstwami w typie uprawy polowe wyrażony w procentach wzrost wartości amortyzacji był wyższy niż zanotowany w tym samym okresie wzrost wartości kosztów ogółem.

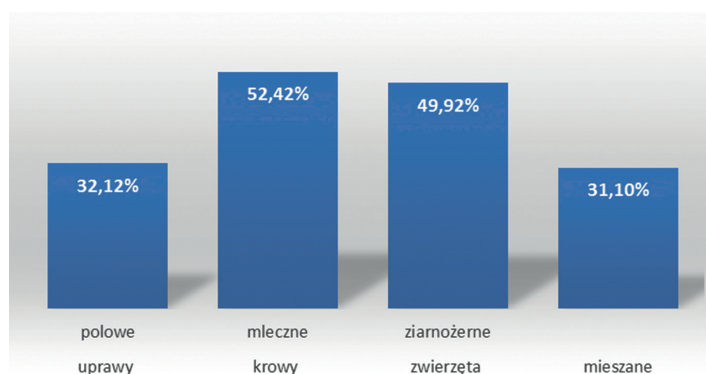
Wykres VIII

Amortyzacja w PLN

Wykres IX

Zmiana wielkości w % (2010-2015)

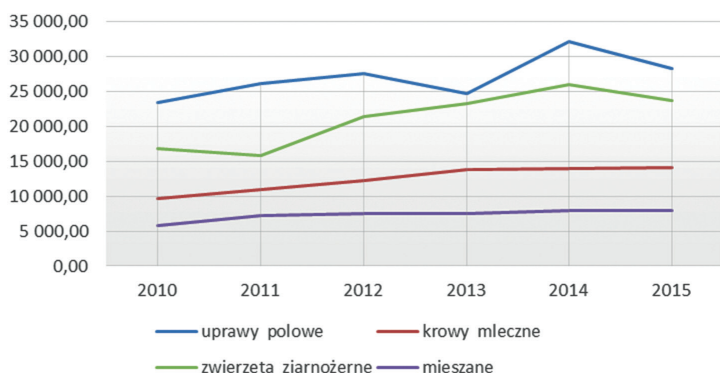

Czynniki zewnętrzne (wynagrodzenia, czynsze i odsetki)

W zakresie tej kategorii kosztów, w roku 2015 zanotowano także znaczący wzrost w porównaniu do roku 2010. Skala wzrostu w tym składniku kosztów, w porównaniu do wzrostu kosztów ogółem, była jednak wyższa tylko w grupie gospodarstw mieszanych.

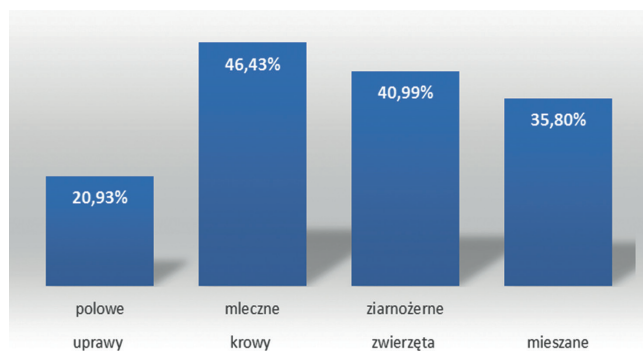
Wykres X

Czynniki zewnętrzne w PLN

Wykres XI

Zmiana wielkości w % (2010-2015)

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę udział poszczególnych grup kosztów, składających się na koszty ogółem ponoszone przez gospodarstwa rolne (tab. 1 a i tab. 1 b), należy stwierdzić, że na wzrost kosztów ogółem ponoszonych przez gospodarstwa rolne, największy wpływ mają koszty bezpośrednie. Stosunkowo najniższy udział kosztów bezpośrednich występuje w gospodarstwach w typie uprawy polowe oraz krowy mleczne. Najwyższy natomiast w typie zwierzęta ziarnożerne. Z kolei w typach gospodarstw uprawy polowe i krowy mleczne, w porównaniu z pozostałymi typami, stosunkowo wysoki jest udział kosztów ogólnogospodarczych zawierających w sobie m.in. koszty utrzymania budynków i maszyn, paliwa i energii elektrycznej.

Daniel Roszak